

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Disputatio Quarta. De Posteriori Analysisi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

DISPUTATIO IV. DE POSTERIORI ANALYSI, &c.

Cur hæc materia intituatur de Posteriori Analyfi, dixi satis in difputatione precedenti, unde hic in eangam de Demonstratione, quam, ficuti etiam omnem scientiam negarunt cum Academicis negavit tum Plato, tum Socrates; hic nihil omnino nos scire afferens, ille vero nostrum scire nihil aliud esse affirmans, quam reminisci, unde docebat teste Laërtio, animas in corporibus existentes nullam de novo acquirere scientiam, existimabat itaq; quod animabus, antequam corporibus unirentur, fuerint concretæ & congenitæ omnes omnino scientiæ, habitusq; intellectuales, verumtamen ob unionem cum corpore hoc terreno & crasso ad quod ob delicta in summum Numen commiffa, veluti ad atrum & tetrum carcerem damnatæ & incluse sunt, omnium omnino rerum fuerint oblitæ. Cujus et iâ opinionis fuit Pythagoras, ut D. Aug. lib. 12. de Trit. cap. 16. testatur, & eadem sententia tribuitur Origeni à Cominib. hic art. 1. Contra quos Authores talè & subtiliter suo modo difputat D. Auguft. lib. contra Academicos, quod etiam prius breviter faciam & postmodum ad ipsam demonstrationem explicandam accedam. Sit itaq;

QUÆSTIO I.

An detur in nobis Demonstratio?

Delirium Antiquorum supra relato- rum fultulit fides orthodoxa, nam tum Leo primus ad Episcopum Afericenfem Tuburium, tum Concilium Bracharenfe primum capite sexto determinavit contrarium. Unde

Dico I. Datur in nobis vera scientia & demonstratio de novo etiam pro hoc ftatu acquisita. Ita Commanis torrens Peripateticorum.

Probatur primò: Autoritate D. Auguftini, qui tres libros contra Academicos composuit eorum errores refutando, cum quibus aliquando fenferat, quare I. Retract. I. dicit: Contra Academicos, vel de Academicis primò scripsit eorum argumenta, quæ multi ingerunt veri invenendi desperationem ab animo meo, quia & me movebant, quantum possem rationibus amoverem, quod miserante Deo factum est, libro itaq; 3. cap. 9. Sic habet contra eos arguendo: Si vera est definitio Zenonis, non nihil veri novit, qui vel ipsam novit, si falsa non debuit constantiffimos commovere. Et iterum in eodem capite: Scimus eam definitionem (id est sententiam) Zenonis aut esse veram, aut esse falsam, non igitur nihil scimus: Ex quibus autoritatibus delumo argumentum meum, pro conclusione sic: Quicumq; scit nihil in rerum natura posse de novo sciri, scit aliquid, scilicet hoc ipsum, quod nihil sciri possit, sed Academici sciunt, ut ipsi adstruunt, quod nihil possit sciri; ergo sciunt ad minus hoc unum; ergo omnis scientia non est simpliciter tollenda, unde Confirmo hoc idem ad hominem arguendo, vel Academici sciunt certò, & infallibiliter non dari nullam scientiam in nobis, vel nesciunt sic certò, si non ergo pertinaciter afferunt & defendunt, quod ignorant: si verò cognoscunt; ergo in illis datur certa scientia & infallibilis.

Probatur secundò: Quia experimur in nobis multas cognitiones certas & infallibiles deductas ex legitime dispositis & ordinatis præmissis de quibus nullam possumus habere dubietatem, ut quod mea manus non fit tanta, quantum est corpus, quia deducitur per veram hanc demonstrationem: *Omne totum est*
F. Amandi Hermann Logica.

majus suâ partè, corpus est aliquid totum; ergo est majus quam sua pars, qualis est manus & sic de pluribus aliis, quæ ex principiis primis deducuntur, ut quod quodlibet fit, vel non fit &c.

Probatur 2. pars Conclusionis:

Quia defacto deducimus ex primis principiis de novo plures cognitiones, quas antea ignoravimus; ergo datur in nobis scientia de novo acquisita. Confirmatur: Quia aliàs frustra & inaniter laborarent omnes Profefiores & Magiftri cum suis discipulis.

Dico 2. Omnis nostra doctrina fit ex præ- existente cognitione. Ita Aristoteles hic capite I. ubi in terminis hæc habet: Omnis doctrina omnisq; disciplina fit ex præexistente cognitione. Probatur: Quia omnis doctrina & disciplina, vel est de conclusione, vel de præmissis, vel saltem de ipsis terminis, si primum præcessit cognitio præmissarum etiam intellectiva: si secundum terminorum: si tertium sensitiva eorundem terminorum: bene tamen est notandum, quod non dicam omnem cognitionem fieri ex alia cognitione intellectiva præcedente, sed vel ex hac, vel ex illa. Nec etiam requiro, quod omnis cognitio præcedens debeat esse distincta, quia sufficit, quod sit confusa, ut dum per sensitivam distinctè cognosco singularia, confusè cognosco universalia: hinc

Arguitur. Incontra, si præcessit in nobis cognitio eorum, sequeretur, quod non effet opus adhibere adiutorium Magiftri, consequens est falsum; ergo & illud, unde sequitur; probatur sequela, quia species cum intellectu sufficit ad cognitionem objecti etiam distinctam. & negando sequelam. Ad probationem dico, quod licet species & intellectus sint causa totalis actus, tamen ut potentia exeat in actum, aliquando requiritur aliquid aliud tanquam conditio sine quâ non, scilicet doctrina Magiftri, & hoc maximè quando tantum habemus speciem in universali & in confuso, & hoc est, quod communiter dicitur: quod cognitio intellectiva procedat ab imperfecto ad perfectum, nempe à confusa ad distinctam & hæc solutio solvit dilemma Mænonis Philosophi, quod est secundum fundamentum Platonis,

II.
Fit ex præ- existente cognitione.

III.

Q9 quo

quo oppressit Socratem, nimirum: quâ viâ investigabis Socratem id quod ignoras? si enim scis, non scis de novo; si non frustra laboras, quia et si occurrat non cognosces, quia non investigamus, id quod ex toto ignoramus, sed quod ex parte ignoramus, & ex parte cognoscimus, id est confusè.

Instatur: Si illa cognitio, sive clara, sive obscura fieret ex alia præexistente, ista fieret iterum ex alia, & sic in infinitum, sed processus talis omnino est cavendus, ergò. R. negando sequelam ma. quia datur status in cognitione sensitiva, quæ non prærequirit aliam sensitivam, vel intellectivam, & ratio, quia sensitiva habet sua objecta sibi proportionata, & intimè præsentia, secus est de intellectu, qui dependet à sensu pro hoc statu. Deinde intellectus, quia est discursivus, potest unum cognoscere per aliud, aliud est de sensu, qui non discurret.

Urgetur. Sicut se habet sensus ad sensibilia, ita intellectus se habet ad intelligibilia, sed intellectus prærequirit aliam cognitionem, ergò etiam sensus & consequenter non evitabitur processus. R. dist. ma. Quoad aliqua concedo, quoad omnia nego, & concessa mi. nego consequentiam. Unde tantum verum est, quod sicut sensus cognoscit sensibile, ita intellectus cognoscit intelligibile, & sicut una refertur in objectum prius ostensum, ita & altera, & in hoc est paritas, in alio tamen est disparitas, nempe quod intellectus discurret, sensus minimè, intellectus dependet à sensu, sensus non tamen e contra.

IV. **Dico 3.** *Omnis nostra cognitio intellectiva de rebus materialibus sit à præexistente cognitione sensitiva.* Hæc de se patet & Probatur: Quia idè cæcus colorem sibi præsentem non intelligit, quia sensus non percipit, & hoc idè, quia alligari sumus sensibus pro hoc statu viæ, à quibus intellectus dependet in operando.

V. **Dices:** Entia Rationis, negationes, privationes, relationes cognoscuntur ab intellectu; ergò omnis nostra cognitio intellectiva non dependet à sensibus. R. dist. ant. non cognoscuntur à sensibus directè, concedo, occasionalitèr, in quantum videlicet cognoscuntur fundamenta eorum, quod sufficit, nego, unde non est necesse, ut omnis cognitio dependeat à sensibus, ita ut illa, quæ cognoscit intellectus, cognoscat directè semper, sed sufficit, quòd vel directè vel indirectè & occasionalitèr.

QUÆSTIO II.

Quid & quotuplex sit Demonstratio?

I. Aristoteles duas assignavit hîc cap. 2. Demonstrationis definitiones; Prima est, quòd sit *Syllogismus faciens scire*, & hæc definitio est desumpta ex fine demonstrationis, nam finis demonstrationis est generare scientiam. Secunda est, quòd demonstratio sit *Syllogismus constans præmissis primis, veris, immediatis, notioribus, prioribus causisq; conclusionis*. Circa quas definitiones nonnulli difficultatem movent, an sint bonæ? ad quod resolutivè

Dico I. *Utramq; definitionem bonam esse.* Hanc pauci inficiabuntur: & Probatur de prima: quia omni & soli competit: quod probatur etiam secundam, & confirmat communis Peripateticorum consensus. Unde eam explico per singulas partes; Tò *Syllogismus* ponitur loco generis, in quo convenit cum Topico & Sophistici, & per alias particulas ab iisdem differt: dicitur *verus*, quia, ut inquit Scotus, quòd scitur in demonstratione est verum, sed verum non potest sciri nisi ex vero, licet etenim ex falso aliquis syllogizare possit, & etiam licet aliquando ex falsis sequatur verum, non sequitur tamen veluti à sua causa, sed merè contingentèr ratio. ne materiæ nempe; fallitas etenim nunquam est causa veritatis. Additur *primis & immediatis*, quæ pro synonymis accipiuntur, ita ut sensus sit, quod præmissæ debeant esse primæ & immediatæ, hoc est quòd debeant esse indemonstrabiles à priori, & hoc formalitèr, vel virtualitèr: formalitèr autem dicitur aliqua propositio indemonstrabilis, quando revera non est dabilis aliqua propositio, per quam à priori demonstretur, talis propositio est ista, homo est animal rationale; virtualitèr indemonstrabilis est illa, quando à priori quidem posset demonstrari, sed quia jam eam demonstravit ante, & ipsius recordatur, vocatur indemonstrabilis virtualitèr: Quod autem utraq; hæc indemonstrabilitas sufficiat, patet ex Philosopho I. Topicorum, ubi ait: demonstracionem esse ex primis veris, aut ex iis, quæ immediatè deducuntur ex primis & veris. Dicitur *notioribus prioribus*: id est, quòd præmissæ debeant esse notiores & priores, notiores quidem, quia dependent à notitia præmissarum devenitur ad notitiam conclusionis, ita ut non possimus cognoscere conclusionem, nisi illæ prius cognoscantur, possumus verò eas cognoscere, quamvis nesciremus conclusionem, quotiescunq; autem aliquid nequit cognosci nisi aliud cognoscatur, illud aliud verò potest cognosci, tunc illud dicitur notius esse, quia est facilius cognoscibile, quare inquit Doctor hîc, si aliquid sit minus notum, vel equalitèr notum, non faciunt scientiam de ignoto: priores verò esse debent, quia ex iis procedimus ad conclusionem. Dicitur deniq; *causis conclusionis*, quia rem scire, est rem per causam cognoscere, adeoq; cum sciamus conclusionem per præmissas, præmissæ debent esse causæ conclusionis.

Dices: Hanc particulam superflue vel illam, quòd debeant esse priores, quia omnis causa est prior suo effectu; ergò non erit bona. R. negando ant. quia ponuntur majoris claritatis gratiâ, quia Philosophus non proposuit eam veluti omnimodè rigorosam, sed tanquam explicativam naturæ demonstrationis, & hæc pro prima parte tituli.

Circa secundam tituli partem sciendum, ipsum Aristotelem demonstrationem divisisse in demonstrationem *propter quid*, seu à priori, & demonstrationem *quia*, seu à posteriori. Demonstratio *propter quid*, seu à priori est, cum aliquid demonstramus per causam, ut existentiam lucis per solem; vel per quasi causam, ut æternitatem Dei per illius immutabilitatem, aut voluntatem per intellectum, & in homine admirabi-

mirabilitatem, per animal rationale deducimus. Unde ad demonstrationem nobis & pro nostro statu sufficit, ut secundum rationem nostram unum sit causa, vel quasi causa alterius, ita scilicet, quod ista duo sic se habeant, quod si aliquam causam vel quasi causam haberet, haberet illud aliud pro causa. Demonstratio *Quia*, seu à posteriori, quæ etiam nonnunquam à signo dicitur, est, cum ex effectu, vel quasi effectu probatur existentia causæ, ut solem per lucem, immutabilitatem Dei per æternitatem, intellectum per voluntatem, & animal rationale per admirativum &c. Unde notandum per demonstrationem *propter quid*, seu à priori & à causa per causam non debere intelligi tantummodò causam Physicam moralem, vel Metaphysicam, sed etiam in cognoscendo, ut dixi: per demonstrationem verò *Quia*, seu à posteriori & ab effectu debere intelligi à posteriori *negativè* scilicet omnem eam quæ non est à priori, alioquin hæc: *Omnis equus est animal hinnibile, Bucephalus est equus; ergo est animal hinnibile*, sub neutro membro contineretur, cum nec à priori sit, nec à posteriori & sic de aliis.

Controvertitur tamen inter Authores, an hæc divisio sit bona & adæquata, ita ut demonstratio à priori & posteriori specie distinguantur? Circa quam materiam duplex est sententia: Prima dicit demonstrationem *propter quid* esse veram demonstrationem, non tamen *Quia*. Ita sentit Simplicius, Mauritijs, Complut. Conimb. Secunda asserit tam demonstrationem *propter quid*, quam *Quia*, veras esse demonstrationes, easq; specie distinctas. Ita Scotus, Mastrus, Compl. Rubius, Joan. à S. Tho. &c. cum quâ

V. *Dico 2. Divisio demonstrationis in Propter quid & quia, vera est & adæquata, ita quod Quia sit specie distincta à Propter quid.* Ita Authores pro secunda sententia citati & plures alii.

Probatur prima pars: Quia omnis demonstratio, vel est per causam, vel per effectum, seu per quasi causam, & quasi effectum, ita ut comprehendat omne, quod non est per causam; si primum est demonstratio *Propter quid*; si secundum est *Quia*, ergò demonstratio adæquatè dividitur in præallegata membra. Probatur adhuc si non esset bona divisio maxime: Quia demonstratio *Quia* non esset vera demonstratio, sed hæc est, ergò ma. est adversa; probatur mi. Si demonstratio *Quia* non esset vera demonstratio, non posset de Deo haberi scientia: sed de Deo habetur scientia, ergò. Probatur sequela: quia Deus à priori demonstrari non potest, sed à posteriori tantum, scilicet per effectus & res ab ipso productas.

Probatur secunda pars primò Authoritate Aristotelis, qui 1. Post. t. 42. & 2. Post. t. 25. duplicem scientiam assignat, *Quia & propter quid*. Secundò, quia 1. post. t. 30. Aristoteles loquitur de demonstratione *Quia* tanquam de distincta à *Propter quid*; ergò est specie distincta, quod ulterius probatur: quia demonstratio *Propter quid* procedit ex immediatis & adæquatis causis, *Quia non sic*, sed tantum ab effectu; ergò cum ex diversis procedant

F. Avandæ Hermann Logica.

principiis specie distinguentur, Sed Contra Conclusionem.

Opponitur etiam autoritas Aristotelis 1. Post. cap. 2. ubi dicit: *Scire, esse rem per causam cognoscere*, sed demonstratio *Quia* non datur per causam; ergò non est vera demonstratio, quod Confirmatur, quia Aristoteles demonstrationem *Propter quid* simpliciter tantum vocat & appellat demonstrationem, ergò. Aristotelem ibi tantum scientiam perfectissimam definivisse, non verò in communi, alioquin sibi contradiceret, cum postmodum demonstrationem dividat in *Propter quid & quia*. Ad Confirmationem, concedo libenter, quod ita vocetur, quia est perfectissima, ex hoc tamen non sequitur, quod demonstratio *Quia* sit nulla, & *Propter quid sit sola*, sicut Deus dicitur Ens simpliciter, per hoc tamen non excluduntur creatura à ratione entis similiter substantia ab Aristotele vocatur simpliciter ens, per hoc tamen non dicitur accidens non esse quoq; ens, licet creatura non sit tam perfecta sicut Deus, & accidens sicut substantia.

VI. *Explicatur Aristoteles.*

QUÆSTIO III.

De Præcognitionibus & Præcognitionibus.

Quamvis hæc quæstio in priori disputatione examinanda fuisset, utpote quia communis est omnibus Sylogismis, nihilominus cum communi hæc eam specialiter pertractabo, sic etenim jam obtinuit usus. Quia ergò omnis cognitio intellectiva, ut dixi quæstione prima, five sit comparata proprio Marte, five mediò Magistrò sit ex præcognitione aliqua, unde hæc quæram, quotnam sint præcognitiones & quot præcognita? per præcognitionem autem nihil aliud intelligo, quam notitiam illam, quæ prærequiritur ad demonstrationem, & per Præcognita illa, de quibus necesse est habere cognitionem. Unde ante Resolutionem

Notandum, de subiecto conclusionis quinque quæstiones fieri posse, verbi gratiâ, de homine: Primò, quid significetur per nomen *homo*, & est quæstio, *quid nominis?* ad quam respondetur, quod natura humana: secunda, quæ quæritur *an sit* (id est objectivè) vel ut vult Scotus hæc quæst. 4. *quia est?* tertia: *quid?* & est quæstio, *quid rei?* ad quam respondetur, esse *animal rationale*; quarta *qualis sit?* & respondetur per passionem, *quod sit risibile*; quinta, quæ quæritur *propter quid sit*, scilicet *risibile?* & respondetur propterea, quod sit animal rationale; Advertendum tamen, quæstionem, *quid nominis*, reduci ad quæstionem, *quid rei*, & sic in universo non sunt nisi quatuor quæstiones de re, harum autem quæstionum duæ præcognoscendæ sunt ante conclusionem, nimiram quid sit & an sit? & duæ postmodum per conclusionem cognoscuntur. Itaq;

II. *De subiecto conclusionis quinque quæstiones fieri possunt.*

Dico I. *Tria de necessitate præcognoscenda sunt ante conclusionem demonstrativam, subiectum scilicet, passio seu prædicatum, & dignitas, seu præmissa.* Ita Scotus 1. post. q. 4. Aristoteles & communis. Probatur: ut demonstrarem aliquid de aliquo scientificè, debeo præscire illud de quo

III. *Tria debent præcognosci.*

Q 2 demon-

demonstro aliquid, & hoc est subiectum conclusionis scientificæ, & illud quod de subiecto demonstro, & hoc est propria passio subiecti, seu prædicatum, & demum illud, per quod demonstro, & illud sunt dignitas, seu præmissæ, vel definitio subiecti: ergò.

IV. Dices: Medium debet præcognosci; ergò sunt quatuor præcognita. Item conclusio ergò. R. dist. ant. primum medium debet præcognosci tanquam præcognitum ab aliis distinctum, nego ant. tanquam in aliis inclusum concedo, & nego consequentiam, similiter respondeo ad secundum de conclusione, vel si mavis R. distinguendo etiam ant. aliter, conclusio debet præcognosci confusè, concedo, clarè & distinctè, nego ant. & consequentiam.

V. *Sufficienter duæ præcognitiones.* Dico 2. Prædicta tria præcognita sufficienter præcognoscuntur duabus præcognitionibus, scilicet præcognitione quid sit? & præcognitione quod sit, seu quia est. Est Aristotelis & Scoti supra citati. Probatur: Quia, ut inferam conclusionem demonstrativam, sufficit, quòd sciam de subiecto, quid sit ens existens vel possibile, & quid sit ejus essentia, definitiones & passiones ac proprietates, & quid sint præmissæ, sed hæc præcognosco duabus præcognitionibus, ergò. Sed In contra

VI. Arguitur. Non est ulla ratio, quare ante conclusionem demonstrativam requiratur præcognitio, quid sit & quod sit, quàm præcognitio propter quod sit & qualis sit; ergò admittendæ sunt plures præcognitiones. R. negando ant. Ratio enim est, quia illæ duæ cognitiones habentur per ipsam conclusionem, verbi gratiâ, per hanc conclusionem; Ergò homo est risibilis, cognosco qualis sit, nimirum risibilis & propter quid, quia rationalis propter præmissas.

Instatur. Præmissæ debent prius præcognosci; ergò non cognoscuntur in Conclusionem; ergò dabuntur plures præcognitiones; probatur, quia ad minus tot debent dari præcognitiones, quot sunt præcognita, sed præcognita sunt tria; ergò ad minus etiam tres præcognitiones; probatur ma. quia quodlibet præcognitum præcognoscitur præcognitione distinctâ, tum etiam quia tot sunt abstracta, quot sunt concreta, ergò. R. concedo primum ant. & distingo conseq. ergò non cognoscuntur in conclusione cognitione propter quid nego, præcognitione quid sint, concedo consequentiam, & nego alteram cum probatione ma. ad cujus probationem dico, quòd quodlibet præcognitum non debeat particulari præcognitione præcognosci & distincta, quia cum præcognitio sit in intellectu, potest unico actu plura simul præcognoscere; vel si tibi difficile videtur. R. 2. & dic, quòd quidem tot sint in intellectu præcognitiones necessariò distinctæ, quot sunt præcognita, non sunt tamen tot præcognitiones in generali, quod præcognita in particulari, quod tantum intendit conclusio, & hoc patet, nam de Syllogismo, passione & principiis potest haberi hæc unica præcognitio quod sit, seu quia est.

Urgetur. Accidens numeratur ad numerationem subiecti in quo est, sed præcogni-

tio subiectatur in præcognito; ergò sicut sunt tria præcognita, ita etiam debent esse tres præcognitiones. R. negando mi. quia præcognitio non subiectatur in præcognito, sed in præcognoscente.

Dico 3. De subiecto præsupponendum & præcognoscendum est quod sit, idq. ad minus objective, præterquam quando scientia acquiritur propria inventionem & per experientiam, quia tunc de subiecto debet præcognosci non solum, quod sit objective, sed etiam verè realitèr existat.

Prima pars patet & colligitur ex præcedentibus, quia nisi sciam hominem esse animal rationale, quomodo potero de ipso demonstrare magis risibilitatem, quàm hinni- bilitatem.

Probatur secunda pars, scilicet quòd sufficiat præcognoscere ejus esse possibile, seu objective, quia de rosa in hyeme & Anti- Christo habentur scientiæ reales, & tamen non existunt.

Probatur deniq; tertia pars, quia quando scientia acquiritur per experientiam, ejus acquisitio dependet à sensibus, sed sensus non potest elicere actus nisi de rebus existentibus verè & realitèr, ergò.

Dico 4. De Passione, seu prædicato non est necessarium præcognoscere quod est, seu quia est (id est in subiecto Conclusionis) aut quid est quoad quid rei, sed requiritur præcognoscere quid est, quoad quid nominis & confusè. Ita Scotus 1. post. cap. 6. Aristoteles hic & communis &

Probatur prima pars, quia cognoscere passionem inesse subiecto conclusionis, cognoscitur per ipsam conclusionem demonstrativam; ergò non est necesse hoc præcognoscere antecedentèr.

Probatur secunda pars. Quia passio non ingreditur essentiam, seu definitionem rei; ergò non est necesse de ipso præcognoscere, quid sit esse rei?

Probatur tertia pars. Quia nihil potest demonstrari de aliquo, nisi prius cognoscatur, quid significetur per illud nomen, per quod significatur, aliàs quod esset omnino ignotum, posset de aliquo demonstrari.

Dixi in Conclusionem, Intellige de subiecto conclusionis, quia de passione necesse est præcognoscere in præmissis ipsam inesse medio, cum sit semper in præmissis alterum extremum; ergò non excluditur à passione præcognitio quæcunq; quia est, sed sola præcognitio, quæ cognoscitur inesse subiecto conclusionis.

Dico 5. De Dignitatibus, seu præmissis tantum præcognoscitur, quod sunt, seu quia sunt, nempe verè. Ita Scotus & Aristoteles hic. Probatur: quia non præcognoscitur quid sint, cum sint entia complexa, quæ non habent unam aliquam quidditatem, nec etiam quid nominis, cum unum nomen non habeant; ergò restat, præcognoscere tantum quod sint verè. Idem dic de medio, cum sit ipsa definitio, quæ ut talis non habet quidditatem, sed est ipsa quidditas.

Questio

QUAESTIO IV.

An praemissa debeant esse notiores, vel evidentiores Conclusioni?

Hujus quaestionis occasio est illa

particula *Notiores* in definitione demonstrationis ab Aristotele addita, quam licet supra explicando definitionem non nihil tetigerim, exactiorem tamen discussionem ad hunc remissi locum, unde nunc quaeritur, an praemissa debeant esse evidentiores, quam sit conclusio, quae particula licet in definitione demonstrationis expressè non inveniatur, communiter tamen, ut Connimb. notarunt, dicunt Authores, quando Aristoteles dixit: quod praemissa debeant esse notiores, quod per tò notiores intellexerit etiam evidentiores.

Circa titulum autem quaestionis triplex est sententia: Prima dicit, Aristotelem voluisse praemissas esse notiores conclusionem, antequam conclusio inferatur, post illationem verò praemissas & conclusionem ejusdem esse evidentiae & notitiae, sed haec sententia à veritate aberrat, quia prima principia ex se habent majorem evidentiam, quam conclusiones. Secunda sententia dicit, principia formaliter indemonstrabilia esse perpetuò notiora, sed virtualiter demonstrabilia solum antè illationem esse notiora, post illationem autem esse aeq; nota sicut conclusio. Tertia dicit: Praemissas tam formaliter, quam virtualiter indemonstrabiles esse semper notiores conclusionem: pro qua sententia nò intelligenda

Notandum: Duplicitèr unum posse esse notius alio, videlicet in re & in modo; primo modo dicitur unum notius alio, quia connexio terminorum ejus est notior & evidentior connexione terminorum alterius, sic propositio per se nota, de qua infra, est notior & evidentior omnibus aliis, quae non sunt tales propositiones; quod clarè exemplificari potest in aliis qualitatibus, nam calor intensus, ut sex, excedit in re calorem, ut duo velut quatuor & sic de aliis. Secundo modo aliquid dicitur altero notius & evidentius, quatenus unum habet suam notitiam & evidentiam dependentèr ab illo altero sub ratione dependentiae, & quod sic est notius & evidentius, potest, si secundum se praecisè & sine dependentia spectetur, minus esse notum & evidens, & econtra illud, quod est sic minus notum & evidens in se, potest esse notius & evidentius, prout contingit in iis demonstrationibus, in quibus conclusio est propositio per se nota & alia, quae de se praemissis est notior. Hoc praenotato

Dico, ad q. *Praemissa sunt semper notiores conclusionem, quae conclusio est, tam ante illationem ejus, quam post illationem.* Prima pars est Scoti I. post q. 13. Pontii, Mastrii &c. Secunda D. Thomae, Cajetani, Conimb.

Et probatur prima pars primò Ratione desumpta: Si praemissa pro tunc non essent notiores conclusionem, quae conclusio est, ignotum esset aeq; nobis notum & evidens, ac illud, quod est notum, sed hoc est inconveniens, ergò. Probatur ma. quia in illo priori antequam

inferatur conclusio, ipsa esset nobis actu ignota, id est actu non cognita & praemissa nota & evidentes; ergò si in illo priori praemissa non sint notiores & evidentiores conclusionem, ignotum erit aeq; notum atq; illud, quod dicitur notum & evidens.

Probatur secundò. Illud est notius & evidentius altero, quod in se actu & evidentèr cognoscitur non cognito altero, nisi tantum virtualitèr & in confuso, sed sic est in proposito, ergò.

Tertiò: In illo casu praemissa nullam dant conclusioni evidentiam, & tamen in se ipsa habent aliquam; ergò in illo casu sunt notiores & evidentiores conclusionem.

Probatur secunda pars. Illud est minus notum minusq; evidens, quod habet suam notitiam participatam ab alio, & illud est magis notum, quod non habet sic suam evidentiam participatam & communicatam ab alio, quia nobilius & perfectius est, habere suam evidentiam à se. & eam non debere alteri, sed praemissae habent suam notitiam & evidentiam in participatam eamq; non debent alteri, & conclusio quae conclusio eam debet alteri; ergò praemissae sunt notiores & evidentiores conclusionem, quae conclusio est, & haec ut talis erit minus nota & minus evidens.

Dices: Quando conclusio est propositio per se nota, vel principium per se verum & certum, tunc non habet suam evidentiam dependentèr à praemissis, sed ex se, & ex suis terminis; ergò falsum est, quod conclusio habeat suam evidentiam participatam, & quòd eam debeat alteri, & per consequens, quòd praemissae sint evidentiores semper conclusionem. R. dist. primum consequens; ergò falsum est, quod conclusio quae conclusio, nego consequ. quae propositio, vel principium per se notum transeat, propositio itaq; ex praemissis deducta dupliciter considerari potest, uno modo, ut est deducta, & sic necessariò est minus nota, & evidens praemissis, secundo modo considerari potest, ut est propositio per se nota, & sic est notior praemissis, sed sic considerata non est conclusio, sed simpliciter tantum propositio, vel principium per se certum.

Probatur secundò eadem pars. Cognitiones principiorum & conclusionis sunt specie distinctae; ergò cognitio conclusionis debet esse, aut perfectior praemissis, aut imperfectior, quia suppono, quòd nunc non dentur, vel saltem non sit certum, an dentur defecto plures species aequalis perfectionis, cum se habeant veluti numeri, quorum unus semper excedit aliud, sed Conclusio non potest esse certior & evidentior praemissis simul sumptis; ergò praemissae erunt ipsa certiores & evidentiores.

Conclusio Confirmari posset vulgato illo axiomate Philosophi: *Propter quod unumquodq; tale, & illud magis tale*, quod videtur habere locum in causis aequivocis, quando sunt capaces illius tauticitatis sicut effectus, sed conclusio est evidentèr nobis nota propter praemissas;

V.

VI.

VII.

missas; ergò ipsæ præmissæ sunt nobis magis notæ & evidentes, quàm conclusio. Verumtamen quia hoc principium difficultèr sustinetur, utpote cum nec universalitèr causis æquivocis, nec universalitèr causis univocis efficientibus applicari possit, nam propter solem est murus calidus, ita ut sol sit causa æquivoca caloris, & tamen ipse non est magis calidus, sicut etiam confringit lutum, & dissolvit butyrum & tamen ipse non est magis dissolutus & restrictus. Econtrà verò Ignis est causa univoca productivus ignis alterius & tamen axioma non habet locum, non enim sequitur: Ignis B. est propter ignem A. ergò ignis A. est magis talis, & sic de pluribus aliis; quare non videtur conclusio posse adæquatè ex illo axioma deduci, quod si quis tamen vellet illud adhibere, posset dicere, quòd axioma habeat locum in causis æquivocis totalibus per se, & non in instrumentalibus & per accidens, præmissæ etiam esse causas totales per se conclusionis, unde tres posset requirere conditiones ad illud verificandum: Primò quòd debeat esse causa æquivoca non instrumentalis, sed principalis & efficiens. Secundò quòd illud, quòd dicitur magis tale, sit causa per se & non per accidens. Tertiò ut illud in quo fit comparatio possit suscipere magis & minus. Verumtamen & his concessis non solvitur difficultas, quia præmissæ non sunt causæ principales, sed videntur esse potius instrumentales, cum sint Syllogismus, qui est modus & instrumentum sciendi. Quare dico, si axioma unquam universalitèr verum esse potest, id maxime esse in causa finali respectu mediorum, quia propter finem sunt media amabilia & delectabilia; ergò finis est magis amabilis & delectabilis. Itaq; Contra Conclusionem principalem sic

VIII.

Arguitur. Si præmissæ sunt semper notiores conclusione, sequeretur, quòd tandem deveniretur ad aliquam conclusionem demonstrativam, quæ nullo modo esset nota, sed hoc est absurdum, ergò. Probatur seq. ma. quia si conclusio est minus nota quàm præmissæ, conclusio ex hæc conclusione iterum illata, erit minus nota quàm prima conclusio, & tertia iterum minus nota quàm secunda, & sic deinceps; ergò cum certitudo & evidentia ejus sit finita, poterit tandem per continuam detractionem exhauriri ex toto, & sic erit tandem conclusio, quæ nullo modo erit nota, declaro eam exemplo: si aqua sit calida ut septem, & aliquis detrahat ipsum unum gradum expellendo illum, & alius alium, citò venietur ad ultimum, quòd nulum amplius retinebit. R. negando ant. cum ante. Probationis, quia præmissæ habent suam veritatem à se, & non à conclusione, quæ præmissæ sunt, & ideo sufficit semper, ut dicantur magis notæ, quàm conclusio, quæ, quæ talis est, vera propter præmissas, unde non requiritur, ut habeant aliquem positivum gradum notitiæ ultra conclusionem. Et per hanc responsum solvuntur etiam argumenta alia, verbi gratià, quòd conclusione evidenti non potest esse ulla notior, aut evidentior, quia evidentia & certitudo sunt formalitèr relationes, quæ sunt indivisibiles intensivè & extensivè. R. ergò non conformitèr ad dicta, præmissas esse notiores

conclusionem quæ tali, quia illæ à se, conclusio verò ab ipsis habet evidentiam.

Instatur. Conclusio quæ est propositio per se nota, habet evidentiam connexionis terminorum & evidentiam præmissarum; ergò non est minus evidens. R. negando ant. quæ conclusio est, quia quæ tali assentior tantum propter præmissas, deinde casu quo habeat utramq; evidentiam, non facit contra Conclusionem, quæ loquitur tantum ex suppositione, quòd sufficiat una.

Urgetur: Notitia Conclusionis demonstrativæ tam specificatur à connexionione objectiva extremorum, quàm à præmissis; ergò non potest non habere suam evidentiam à connexionione objectiva extremorum tam benè quàm à præmissis; ergò illi conclusioni, quæ est propositio per se nota, assentior propter utramq; evidentiam. R. dist. tam specificatur ab utraq; quæ est in se evidens, nego ant. quæ præscindit ab evidentia, & inevidentia transeat, & nego consequentiam, quia quando intellectus noster assentitur conclusioni evidenti, non curat de ista connexionione extremorum, sed præcisè illi assentitur propter præmissas.

Replicatur. Potest intellectus ex imperio voluntatis assentiri conclusioni propter utramq; evidentiam, quia in hoc non apparet ulla repugnantia; ergò saltem in tali casu præmissæ non erunt notiores, & evidentiores conclusione. Propter hanc replicam est probabile, non sufficere, quòd præmissæ sint notiores conclusione, quòd conclusio habeat aliquam sui evidentiam à præmissis, benè tamen quandoquæ non accipit aliunde aliquam evidentiam, quàm à præmissis, de quo tantum intelligitur conclusio, & idem est iudicium de certitudine, quia licet sit tam impossibile extrema unius propositionis certæ, & necessariæ separari, quàm alterius, tamen si sufficiat, quòd conclusio habeat suam certitudinem à præmissis, & sit incertior præmissis certitudine essentiali, tamen potest assensus conclusionis esse certior certitudine accidentalii, seu gradualii, quàm assensus præmissarum, puta si intellectus ex imperio voluntatis firmiter adhæreat conclusioni objectivæ, quàm præmissis, vel voluntas plus delectetur in objecto conclusionis, quàm præmissarum & sic detineat intellectum in continua speculatione conclusionis objectivæ, & de majori & intensiori perfectione accidentalii, seu gradualii, sic rem exemplifico: supponatur quòd albedo sit imperfectior, quàm calor in essentia, si tamen albedo intendatur usq; ad gradum septimum, & calor tantum sit ut duo, albedo erit perfectior perfectione accidentalii, seu gradualii, & sic similiter discurre de præmissis, & conclusione.

Arguitur 2. Præmissæ sunt dæ causæ naturales causantes conclusionem; ergò utraq; ipsi dat tantam perfectionem, quantam potest dare, quia naturalis causa agit secundum ultimum posse; ergò conclusio erit tam nota quàm præmissæ, imò videtur quòd sit notior, quia quando effectus habet duas causas æq; perfectas, utraque suam perfectionem effectui communica-

municat, & consequenter erit perfectior; Ergo similiter quando conclusio habet duas premissas aequas perfectas tanquam causas, ipsa erit notior, cum utraq; suam ei communicet notitiam. R. concedo ant. & negando consequentiam, quia licet sint causa naturales, ex hinc tamen non sequitur, quod effectus sit aequus perfectus, quia intellectus est causa naturalis intellectio- nis, & tamen intellectio non est tam perfecta sicut est intellectus. Et licet habeat premissas pro causis, quae duae sunt, non sequitur; ergo effectus est perfectior sua causa, maxime si erit causa totalis, cujus ratio assignabitur in Physica. Adde quod premissae sint aequivocae causa respectu conclusionis, quae nunquam producit effectum aequalem sibi in perfectione.

Instatur. Conclusio deducta ex duobus principiis revelatis, est aequa; certa, ac sunt ipsa principia; ergo non semper principia & premissae excedunt conclusionem in perfectione; probatur ant. quia illa conclusio est aequa; de fide, ac principia. R. negando consequens, & probationem ejus, quia talis conclusio ex principiis deducta qua deducta, non est aequa; de fide ac premissae, nec sic credenda sicut sunt credenda principia.

Urgetur. Conclusio illa deducta est aequa; revelata ac principia; ergo est aequa; de fide ac principia: probatur ant. quia qui immediate revelat duo principia, revelat etiam conclusionem illorum, ergo. R. negando ant. cum sua probatione. Ratio est: Quia causa conclusionis non sunt sola principia, seu premissae, sed etiam forma syllogistica, adeoque; ut conclusio sit de fide, & aequa; revelata, debent non solum premissae, sed etiam forma syllogistica esse revelata, nondum autem compertum est, quod forma syllogistica sit revelata, adeoque; non est dicendum, quod qua conclusio sit de fide. Plura redibunt in Theologia.

QUAESTIO V.

An datur Regressus demonstrativus, ubi etiam de propositione per se nota.

Regressus demonstrativus nihil aliud est: quam processus, in quo processu illud, quod fuit demonstratum in una demonstratione, sumitur pro principio ad probandam aliquam ex premissis, ex quibus ipsummet fuit demonstratum, ut si quis postquam demonstravit omnem hominem esse rationalem, quia omnis homo est risibilis, postea vellet demonstrare omnem hominem esse risibilem, quia omnis homo est rationalis, talem regressum negabant aliqui, alii tanquam rem inutilem rejicebant. Contra quos

Dico: Datur regressus demonstrativus, estque scientia utilis. Ita Faber, Matrius, Pontius &c. Connimb. & plures alii.

Probatur prima pars: Ibi est regressus, ubi per demonstratam conclusionem iterum demonstratur premissa, per quam fuit ipsa conclusio demonstrata, sed tales demonstrationes dantur; ergo datur regressus de-

monstrativus. Probatur mi. hoc Syllogismo & exemplo: Omne animal rationale est risibile, omnis homo est animal rationale; ergo omnis homo est risibilis, ubi per rationalitatem de homine ostenditur risibilitas, & potest iterum accipi risibilitas, quae in conclusione est demonstrata pro medio, & per eam de homine demonstrare rationalitatem sic, verbi gratia, sumendo conclusionem illam pro prima premissa, Omne risibile est rationale, omnis homo est risibilis; ergo omnis homo est rationalis, ubi patet, quod per conclusionem ante demonstratam demonstratur premissa per quam conclusio demonstratur antea; ergo datur talis regressus.

Probatur etiam secunda pars

Conclus. Quia haec via ab effectu ad causam est nobis congenita a natura, ut ait Arist. 1. Phys. I. & 1. Met. cap. 1. & non nisi per hanc viam ex notioribus nobis fuerunt adinventae scientiae, quare si deinde non liceret reverti a causa ad effectum, nullae vel paucissimae darentur scientiae propter quid. Sed

Dices: Contra primam partem Conclus. Praemissae demonstrationis primae sunt notae evidentem, & certitudinaliter intellectui ante secundam demonstrationem; ergo superflue demonstratur per secundum; probatur ant. quia sunt notiores, quam conclusio demonstrata; ergo conclusio demonstrata non potest esse principium ad demonstrandam ullam ex ipsis: Probatur conseq. Quia ut esset principium, deberet esse notius, & consequenter notius, & ignotius simul, quod est inconveniens. R. cum Pontio dist. consequens, ut demonstrata concedo, ut cognita alio modo, quam per illam premissam, quam demonstrat, nego consequentiam, & concessa ejus probatione dist. ultimum consequens, esset notius & ignotius secundum diversas cognitiones, concedo, secundum cognitiones ejusdem rationis, nego consequentiam. Praemissae ergo primae demonstrationis essent notiores conclusionem, quatenus conclusio non cognoscitur, nisi per illas, quatenus vero cognosceretur aliunde & propter eam sic cognitam, cognoscerentur premissae, esset notior premissis. Sed

Quaeres: An in omnibus modis trium figurarum possit admitti regressus demonstrativus? R. negative, sed solummodo in Barbara, & cum termini sunt convertibiles, tunc dantur tales regressus demonstrativi, alii non, & praesertim in Ferio nulla premissa potest circulariter demonstrari, nam major, quia universalis non inferitur ex particulari, nec minor etiam potest inferri, quia affirmativa non inferitur ex negativa, similiter discurrendum de aliis.

Quaeres 2. In quo regressus demonstrativus differat a circulo vitioso? R. quod in hoc, quia in Circulo unum ex alio semper eodem modo inferitur, in regressu vero demonstrativo non sic, nam una demonstratio est necessaria propter quid, & altera quia.

Circa quid ad secundam tituli partem spectat eam breviter epyediam, quia ejus exacta discussio ad primum sententiarum pertinet, in quo

III.

IV.

Non potest fieri in omnibus modis.

V.

Differentia ejus a circulo vitioso.

VI.

Explicatur propositio per se nota.

quo quaritur, an hæc propositio DEUS est, sit per se nota? Propositio igitur per se nota definitur à Scoto sic: *Propositio per se nota est illa, quæ ex terminis propriis, qui sunt aliquid ejus, ut sunt ejus, habet evidentem veritatem*, talis propositio est hæc: Idem non potest simul esse, & non esse, item totum est majus sua parte. Ad propositionem autem per se notam tres requiruntur conditiones. Prima est, quod circa propositionem per se notam impossibile sit mentiri, id est errare, nam cum ex terminis sit nota, non potest aliquis circa illam errare. Secunda, quod propositio per se nota non sit demonstrabilis, & licet quandoq; demonstretur, hoc tamen non petat ex natura sua. Tertia, quod ex terminis sit nota, qui termini debent distinctè concipi & ob hanc causam hæc propositio DEUS est, viatoribus non est per se nota, quia illi termini non distinctè à viatoribus concipiuntur, Varro Propositionem per se notam divisit in per se notam actu, & per se noscibilem, sed malè, quia non requiritur ad propositionem per se notam, ut actu cognoscatur, sed solum ut sit cognoscibilis: Malè etiam D. Thomas divisit propositionem per se notam ex natura sua, quæ non est per se nota nobis, & illam quæ ex natura sua est per se nota, & nota nobis, nam omnis propositio per se nota, cujus termini distinctè concipiuntur, est nota ex natura sua & nota nobis: Malè deniq; Thomista dicunt propositionem per se notam, aliam esse per se notam sapientibus, aliam per se notam minus sapientibus, quia de ratione propositionis per se nota est, ut sit nota omnibus distinctè terminos talis propositionis concipientibus, sed hæc pro nunc sufficiant de propositione per se nota.

Quares, Quid sit certitudo & evidentia? B. certitudinem esse firmam adhesionem intellectus alicui propositioni, ita ut excludat omnem formidinem de opposito. Evidentia est quasi videntia, seu visio objecti, est adhesionem intellectus alicui propositioni, quæ non modò dubitationem & formidinem excludit, verum etiam habet adjunctam claritatem, quæ intellectum determinat ad assentiendum. Hinc patet utriusq; distinctio, nam certitudo in actibus fidei reperitur summè certis, non tamen sunt evidentes, sed obscuri. Utraq; est triplex: Videlicet moralis, Physica, & Metaphysica; Moralitatis est illa, quæ licet Physicè possit admittere formidinem de opposito, prudenter tamen haberi non potest, quia non sine temeritate oppositum judicaretur, verbi gratiâ, affirmant jure merito sex octo prudentes regulares, & probatæ vitæ viri se vidisse aliquam rem, illam faciunt moralitèr certam, & evidentè, quia sine temeritate judicari non potest, illos homines ad pejurandum convenisse. Physica est illa, vi cuius objectum ita proponitur, ut naturalitèr non possit non ita se habere, licet supernaturalitèr alio modo contingere non repugnet, hujusmodi est actus, quo ego judico substantiam existere, quia video accidentia, quæ sine subiecto naturalitèr conservari nequeunt, licet supernaturalitèr absq; illis existere valeant. Metaphysica est illa, quæ objectum ita concludit, ut de potentia absoluta DEI non possit alitèr se habere, ac per cognitionem representantur; hujusmodi habent hæc principia evidentiam: Omne totum est majus sua parte, & quodlibet est, vel non est, & omnes illæ propositiones, quæ ex istis principiis desumuntur.

VII. *Explicatur certitudo & evidentia.*

DISPUTATIO V. DE EFFECTU DEMONSTRATIONIS.

Disputatione precedenti egi de demonstratione secundum se, nunc agam de ejus effectu, qui est scientia, nam Aristoteles dixit, eam esse orationem facientem scire. Scientia autem velut effectus demonstrationis, duplex est, habitualis nempe, & actualis, scientia habitualis, nihil aliud est, quam qualitas quadam relicta ex frequentibus actibus scientia actualis, faciliatans intellectum ad alios similes actus sequentes, & inest, licet actu aliquis non syllogizet; actualis verò est ipsa cognitio, quæ aliquid actu scitur, & nunquam inest intellectum, nisi actu syllogizanti. Sit igitur

QUÆSTIO I.

Quid sit Scientia habitualis?

I. **Experientia** constat, in quolibet ex frequenti exercitio quorundam actuum inveniri quandam facilitatem, & promptitudinem ad similes actus iterum eliciendos, quæ facilitas à Philosophis habitus appellatur. De quo queritur hic, an in nobis ex scientia actualis actibus aliquis detur, & quid sit? ad quod

II. **DICO I.** Datur in nobis scientia habitualis naturalis, qui habitus nihil aliud sunt, quam quedam qualitates de prima specie qualitatuum difficulter mobiles, disponentes subjectum non ad simpliciter, sed ad

facilitèr, & promptè, delectabiliterq; operandum ex frequentatione actuum acquisita in potentis anima. Hæc est communis & Scoti 4. d. 6. q. 1. quod autem sit qualitas patet, quia cum sit aliquo modo activa, non potest ad aliud accidentis generis reduci: &

Probatur Conclusio quoad

primam partem: Experientiâ etenim videmus homines usu acquirere facilitatem quandam agendi, quam prius non habebant; ergò aliquam formam de novo habent. Et quoad reliquas partes etiam patet, & clarius in Antimasticis ubi ex professo agam de habitibus. Sed in Contra. Arguitur